

Fonologija mjesnoga govora Šišljavića: iz kajkavske riznice istočnoga karlovačkoga Pokuplja

---

Marinković, Marina; Celinić, Anita

Source / Izvornik: **Hrvatski dijalektološki zbornik, 2021, 169 - 193**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

<https://doi.org/10.21857/9xn31co8gy>

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:437008>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-09**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

MARINA MARINKOVIĆ

Odsjek za kroatistiku

Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci

Sveučilišna avenija 4, HR-51000 Rijeka

m.marinkovic@uniri.hr

ANITA CELINIĆ

Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje

Republike Austrije 16, HR-10000 Zagreb

acelinic@ihjj.hr

FONOLOGIJA MJESNOGA GOVORA ŠIŠLJAVIĆA: IZ KAJKAVSKE RIZNICE ISTOČNOGA KARLOVAČKOGA POKUPLJA

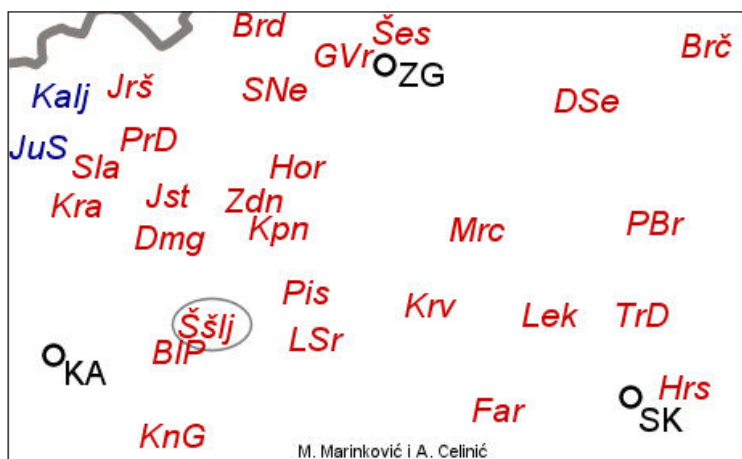
U radu¹ se iznose rezultati istraživanja fonologije mjesnoga govora Šišljavića, mjesta u istočnome karlovačkome Pokuplju. Riječ je o govoru koji pripada Iv-šičevoj turopoljsko-posavskoj skupini tzv. revolucionarnih govora. Prozodija se, među ostalim, odlikuje metatonijom neoakuta u dugi silazni naglasak u zadnjem/jedinom i u većini nezadnjih slogova (tipovi *letī*, *mlâtīm*), retrakcijom (metataksom) ishodišnoga neocirkumfleksa (tip *pósekel*) te retrakcijom kratkoga naglasaka s ultime, pri čemu je kratka penultima naknadno produžena (tipovi *vīno*, *vōda*). Samoglasnički sustav karakterizira, u osnovi, jednačenje jata i šva te postojanje različitih odraza za ishodišno duge i naknadno produžene samoglasnike. Iz konsonantizma izdvajamo nekoliko specifičnosti: izostanak velara *x*, prisutnost palatalnoga spiranta *ś* te para afrikata *č* i *ć*. Izdvojene značajke povezuju ga s jedne strane s nizom kajkavskih govora širega pojasa južno od Zagreba, te s druge strane s obližnjim govorima plješivičko-ozaljskoga tipa sa sličnim (ili istim) konsonantskim obilježjima.

---

¹ Premda geografski udaljeni, podravski, zagorski, karlovački, goranski *kaj*, te privrženost prema svim tim kajkavskim govorima povezuju nas s dragom kolegicom dr. sc. Jelom Maresić. Povezuje nas i mnogo više, a ovim radom iskazujemo priznanje velikom doprinosu Jele Maresić na području istraživanja kajkavštine.

Karta 1: Šišljavić na karti Republike Hrvatske.

Karta 2: Smještaj Šišljavića (Ššlj) među punktovima *Hrvatskoga jezičnoga atlasa i Općeslavenskoga lingvističkoga atlasa* (OLA): BIP = Blatnica Pokupska, Brč = Brčevac, Brd = Brdovec, Dmg = Domagovići (OLA), DSe = Dugo Selo, Far = Farkašić, GVr = Gornje Vrapče, Hor = Horvati, Hrs = Hrastelnica, Jrš = Jarušje, Jst = Jastrebarsko, JuS = Jurkovo Selo, Kalj = Kalje, KnG = Knez Gorica, Kpn = Kupinec, Kra = Krašić, Krv = Kravarsko, Lek = Lekenik, LSR = Lijevo Sredičko, Mrc = Mraclin, PBr = Posavski Bregi, Pis = Pisarovina, PrD = Prodindol, Sla = Slavetić, SNe = Sveta Nedjelja, Šes = Šestine, TrD = Trebarjevo Desno, Zdn = Zdenčina (KA = Karlovac, SK = Sisak, ZG = Zagreb).

1. Uvod

Šišljavić je naselje smješteno 20-ak kilometara istočno od Karlovca, uz lijevu obalu Kupe. »S pripadajućim zaseocima Kapučinski Kraj, Rožan-Breg, Lajeveci (u narodu Hlajevci), Zvonarci, Udbinski Kraj, Mikički Kraj te Gore Selo i Dole Selo (u narodu Gornje i Donje Selo) obuhvaća površinu od 20,83 km². Sjeverno je kanal Kupa – Kupa, a dalje preko kanala, sve do ribnjaka Crna mlaka, proteže se šumovit, močvaran te potocima i kanalima ispresijecan Šišljavski i Okički lug« (*Karlovački leksikon* 2008: 555). Unatoč društvenim previranjima² i s njima povezanim migracijama koje su obilježile novovjeku povijest Pokuplja i obližnjega sjevernoga Korduna,³ povijesni izvori ne bilježe seobe koje bi znatno izmijenile strukturu stanovništva lijeve obale Kupe, tako ni Šišljavića. Takve stabilne okolnosti, pokazat će poglavlja u nastavku, rezultirale su dijalektološkom slikom šišljavičkoga mjesnoga govora koja se u velikoj mjeri podudara s fizionomijom širega pojasa kajkavskih govora smještenih između Save i Kupe.

Prostore karlovačkoga Pokuplja dijelile su u srednjem vijeku dvije stare županije: Podgorska i Gorička. »Podgorska je obuhvaćala Žumberak i veći dio ravnice na lijevoj obali Kupe, a Gorička uglavnom predjele južno od Kupe« (Mihalčić 2015: 15). Šišljavić je prema ovoj podjeli bio dijelom Županije podgorske, zarobljujući njezine južne granice: »Na jugu bila je rieka Kupa medjašem prema gorskoj i goričkoj županiji, i to od Šišljavića do iznad Ozlja« (Laszowski 1899: 22). Polovicom 14. st. Županija je formalno prestala postojati, a Šišljavić je, kao dio okićkoga vlastelinstva, pripao posjedima Tomaša Benvenuta. Prema njegovu popisu imanja, koncem 14. st. Okiću su, jugozapadno od Zagreba, pripadala sva sela od Brezovice i Stupnika do Kupčine i Šišljavića (Pavličević 1993: 109). Navedene povijesne činjenice upućuju na višestoljetnu povezanost Šišljavića sa

² U seljačkim nemirima koji su u razdoblju od kraja 17. do kraja 18. stoljeća zahvatili prostor Pokuplja centralno mjesto zauzimaju pobunjenici iz Šišljavića (Lopašić 1879: 72; Gavrilović 1963: 70). Bune su nastavljene i u sljedećem stoljeću, a upravo je u Šišljaviću »došlo 1867. do najmasovnije i najkrvavije seljačke bune u šezdesetim godinama 19. stoljeća u Hrvatskoj« (Pavličević 1999: 106). Inventar šišljavičkih antroponima koji u navedenim povijesnim izvorima dominiraju gotovo je istovjetan onome koji smo u Šišljaviću zatekli ovim istraživanjem, što doprinosi inicijalnoj pretpostavci o stabilnoj zajednici koja u jezičnome pogledu nije bila izložena značajnijim interferencijama s drugim (ne)kajkavskim sustavima.

O fondu današnjih šišljavičkih prezimena više i na: <https://actacroatica.com/hr/location/sisljavic/> (pristupljeno 15. srpnja 2021.).

³ Za razliku od istočnije pozicioniranoga Šišljavića, govori u bližjoj okolici Karlovca, a napose oni u luku rijeke Kupe, odnosno u zapadnome zaleđu grada Karlovca, bili su izloženi korjenitim promjenama. U tom pogledu, u pokušaju rekonstrukcije predmigracijske jezične slike karlovačkoga Pokuplja i Bele krajine, Lončarić (1990.) pretpostavlja kajkavski kontinuum s točkama sezanja Generalski Stol – Petrova gora – Zrinska gora – Una kod Kostajnice. Prema tomu određenju Šišljavić je bez dvojbe smješten na terenu koji je u prošlosti bio dijelom kajkavskoga teritorija.

zagrebačkom okolicom, za razliku od selā na desnoj obali Kupe koja su pripadala steničnjačkom vlastelinstvu i koja su u poslijeosmanskom periodu pretrpjela više migracija i miješanja stanovništva (usp. Lopašić 1895: 290).

Danas je to selo smješteno na rubu karlovačkoga prstena i na granici dviju županija, Karlovačke i Zagrebačke, te s orijentacijom žiteljā u više smjerova: prema Karlovcu, Pisarovini i Zagrebu. Prema zadnjem popisu stanovništva iz 2011. brojalo je 457 stanovnika, no suvremena i stvarna slika napučenosti nije optimistična: većina žitelja u Šišljavić dolazi iz obližnjih gradova tek povremeno, dio se iselio u inozemstvo, a kao najbolji indeks intenzivne depopulacije pokazuje se kontinuirani pad broja učenika mjesne područne škole.⁴

Cilj je ovoga rada opisati fonološku razinu mjesnoga govora Šišljavića te ga pokušati uklopiti u mrežu dosad istraženih okolnih kajkavskih govora. Glavnina je istraživanja provedena u prosincu 2019. s dvoma izvornim govornicima metodom usmjerenoga ispitivanja te metodom snimanja spontanoga govora. Inicijalno je ovaj govor istraživan u kraćem opsegu i 2016., za potrebe prikupljanja podataka na projektu *Govori karlovačkoga područja*, u organizaciji karlovačkoga Gradskog muzeja.⁵ Ispitivanje je tada provođeno s trima govornicima. Podatci su obaju istraživanja objedinjeni u jedinstveni korpus.

Ime naselja u lokalnoj inačici glasi *Žišlavić*, pridjev tvoren od imena mjesta je *žišlāvski*, stanovnik Šišljavića je *Žišlāvec*, a stanovnica *Žišlāvka*. Mještani susjedne Donje Kupčine zovu ih *Šlāvcima*.

2. Šišljavić i okolica u starijim dijalektološkim radovima

Iako mjesni govor Šišljavića dosad nije bio predmetom ciljanih dijalektoloških istraživanja, uz pomoć radova koji korpusu okolnih kajkavskih govora pristupaju različitim metodama i pogledima moguće je ipak o njem iznijeti neke pretpostavke. Važnu ulogu pritom imaju istraživači koji su do polovice 20. stoljeća, u skladu s tadašnjim potrebama i uzusima, obilazili široka područja u potrazi za osnovnim podacima o dotad nepoznatim jezičnim sustavima. Rezultat takvih pothvatā ogleda se u raspravama koje među analiziranim govorima ističu najvažnije izoglose i o svakome izdvajaju najvažnije značajke. Nekoliko je radova toga tipa i danas relevantno za opis šišljavićkoga idioma.

---

⁴ Prva četiri razreda osnovne škole učenici pohađaju u Šišljaviću, a ostale u matičnoj školi u Rečici. U školskoj godini 2020./2021. ovu područnu školu pohađala su svega 3 učenika, a isti je broj predviđen i za sljedeću godinu. Rečicu je izdvojio Stjepan Ivšić kao primjer revolucionarnih govora (usp. u nastavku poglavlje 2).

⁵ U ljeto 2016. ispitivani su Franjo Brezović (1922.), Ivica Brezović (1968.) te Darko Zlatarić (1981.), u prosincu 2019. Marica Čujko (1955.) i Zlatko Huljina (1965.). Svima im zahvaljujemo na otvorenosti, strpljivosti i spremnosti na suradnju.

U opisu bilo kojega govora ovoga područja kao početna točka prikupljanja informacija nezaobilazna je Strohalova rasprava s početka 20. stoljeća o jezičnim osobinama u kotaru karlovačkom. Premda se govora Šišljavića dotiče samo rubno, spomenuti nam izvor nudi bitan podatak o vokalu *e*-tipa kao odrazu poluglasa (Ijd. *menum*), što je u skladu s općenitim Strohalovim stavom o »jačoj kajkavštini« u sjevernome i sjeveroistočnome dijelu tadašnjega kotara, »tako od većih mjesta napose u Erjavcu, Ozlju, Pokuplju, Mahičnom, Draganiću i Šišljaviću« (1901: 78). Mjesni govor Šišljavića spominje se dalje u dvama radovima Ivana Brapca: u članku iz 1961. spominje Brabec Šišljavić kao »šakavsko« naselje, a pet godina kasnije bavi se »akavcima« koji nastanjuju područje s graničnim točkama u obliku trokuta na potezu Vivodina zapadno, Banski Kovačevac istočno, donjosutlanska Marija Gorica sjeverno (1966: 325). Južna granica obuhvaća punktove južno od Kupe (Kamensko, Popović Brdo, Gliboki Brod, Skakavac) čije stanovnike Brabec, bez određenja pripadnosti kojemu narječju, naziva pokupskim ikavcima. Termin akavci pridružuje pak govornicima s omeđena područja kod kojih se poluglas razvio u vokal *a* (tip *danás*), a u kontekstu opisa mjesnoga govora Šišljavića važno je zapažanje o njegovu smještaju istočno od »akavske izoglose«, što Brapca navodi na zaključak da upravo kod Šišljavića »počinju pravi kajkavci iznad Kupe« (1966: 329). Od radova kompilacijskoga tipa valja spomenuti i Junkovićevo istraživanje govora smještenih južnije od Zagreba (1956.), s posebnim osvrtom na zapažanja o vokalizmu. Prema kriteriju odraza jata Junković razlikuje dvije osnovne skupine analiziranih govora: tzv. ekavski govori te oni u kojima jat daje sekvenciju *ie*. U Šišljaviću obližnjoj Pisarovini diftonzi nisu zabilježeni (Zečević 1995: 240), dok su u govoru Šišljavića dijelom inventara vokalskoga sustava (usp. u nastavku rada). Kao punkt *Hrvatskoga jezičnoga atlasa* u novije je vrijeme istraživana i susjedna Blatnica Pokupska za čiji je govor utvrđen visok stupanj jezičnih inovacija, posebice među mlađim ispitanicima (Ćurković i Vukša Nahod 2011).

Najviše podataka o šišljavičkome idiomu pruža Ivšićeva studija s podjelom kajkavskih akcenatskih tipova prema kojoj analizirani govor pripada tzv. revolucionarnim govorima. Govoreći o njima, Ivšić je III. skupinu nazvao »mlađa kajkavska s metataksom akcenta $\hat{\ } \geq \text{~}$ « (tip: *pòsekel – posèkli*)« (Ivšić 1936: 80), označivši ju grafički $\hat{\ } \geq \text{~}$ i podijelivši ju, s obzirom na varijacije, ovako: »III mlađa kajkavska gr. (tip: *pòsekel – posèkli*) s oksitonezom ~ (1) i bez oksitoneze ~ (2 – 3): 1. *ženà, lefì, sùša* 2. *žèna, lefì, sùša* 3. *žèna, lefì, sùša*« (isto: 81). Terrenski je spomenute podtipove odredio: »Akcenatski tip III₁ nalazi se u istočnom dijelu samoborskoga sreza u župama Sv. Nedjelja i Sv. Martin. Tip III₂ obuhvata najveći dio grupe III, a tip III₃ moslavački kraj (na istoku od rijeke Lonje) i govor na Kupi u župama D. Kupčina i Rečica« (isto: 82). Među Ivšićevim govornim

ogledima za pojedine varijacije naglasnih tipova ogled za tip III₃ izostaje. Susjedna je Rečica, prema tome, ocrтана kao govor sa shemom III₃, odnosno kao govor koji ne čuva oksitonezu te kod kojega je zamjena neoakuta dugim silaznim naglaskom provedena i u nezadnjim slogovima.

Prema podjeli M. Lončarića, govor Šišljavića pripada vukomeričko-pokupskome⁶ dijalektu kajkavskoga narječja (Lončarić 2020: 452–453).

3. Fonološka analiza mjesnoga govora Šišljavića

3.1. Prozodija

Inventar

Inventar prozodema čine tri naglasaka – dva duga (silazni i uzlazni) i kratki ($\hat{\quad}$, $\sim$, $^{\prime}$) – te nenaglašena kraćina.

Primjeri

$\hat{\quad}$	<i>vriemeḡ, prēslica, žiślāvski, lājda</i> ‘lađa’, <i>korāp</i> ‘riječno plovilo bez vlastitoga pogona, korab, teglenica’, ⁷ <i>onī</i> , Nmn <i>drīeva</i> , Ljd (<i>u</i>) <i>dōmū</i> , Ijd <i>ženū, jūtṛe</i> ‘sutra’, <i>nigdār</i> ‘nikada’, <i>kupovni</i> , sup. <i>prēst</i> , sup. <i>spāt</i> , prez. Ijd <i>prāvīm</i> ‘govorim’, prez. 3mn <i>divānidu</i> , rpr jd ž. <i>prōdāla</i> , rpr jd ž. <i>podmiētaḡa</i> , rpr jd s. <i>sūkālo, pīsāti</i>
$\sim$	<i>Žiślāvec, Žāžina, Lāseñ</i> ‘Lasinja’, <i>sveķīva</i> , Nmn <i>korābi</i> , Nmn <i>Cigāni, čēsno</i> ‘češanj (češnjaka)’, <i>okrūglā, unūtṛe</i> ‘unutra’, <i>nā se, zākej</i> ‘zašto’, (<i>po</i>) <i>stariēcki</i> ‘starinski’, (<i>po</i>) <i>dōmāci, dešetṛḡ kōlā</i> , I (<i>s</i>) <i>kūōli</i> , sup. <i>podīgat</i> , sup. <i>kūrit</i> , prez. 2mn <i>čēte</i> ‘hoćete’, rpr jd m. <i>namōčil</i> , tpr Njd s. <i>prōdāno</i> , tpr Njd s. <i>zōrāno</i> , tpr Njd s. <i>poḡrāno</i>

⁶ U izvorniku se rabi pridjev *vukomeričko*, ali kako je pridjev najvjerojatnije motiviran imenom mjesta Vukomerić, smatramo da bi naziv dijalekta trebao biti *vukomeričko-pokupski*.

⁷ Korab je tradicionalno plovilo istočnoga karlovačkoga Pokuplja, izrađeno od hrastovine, plitkoga gaza i male nosivosti. »Korabima su se najčešće prevozili ogrjevno drvo i drvena građa iz pokupskih sela oko Karlovca, Petrinje i Siska, a iz Siska i Petrinje vozili su prema Karlovcu žito i kukuruz« (*Karlovački leksikon* 2008: 321). Izrađivali su ih tesari – korabari, a najviše je korabara bilo upravo u Šišljaviću. Nizvodno se korab kretao veslanjem, a uzvodno su ga vukli muškarci srednjih godina uz pomoć obrambice, omče napravljene od vrbe, koja se nosila preko prsa tako da su najveći teret vuče podnesla ramena. U dostupnim izvorima (Lopašić 1879; Janjić 1971) nema posebnog imena za ljude koji su vukli korabe, već ih se jednostavno naziva »momkima«. »Momki« su vukli korab hodajući uvijek samo desnom stranom Kupe, a pri nisku vodostaju korab se kretao lijevom stranom Kupe, dok bi oni i dalje ostali na desnoj, upotrebljavajući dugačko uže. Prema svjedočenju starijih ljudi, »što je korab bio dalje od obale, teže ga je bilo vući« (Janjić 1971: 127).

Uporaba koraba koje su vukli ljudi prestala je u vrijeme Drugoga svjetskog rata, a djelici uspomene na taj značajan segment lokalne prošlosti sačuvan je danas u replici žitne lađe koja je angažmanom entuzijasta i zaljubljenika u zavičajnu povijest izrađena u turističke svrhe (v. <https://aurora-experience.com/>).

,	<i>grēben</i> , im. <i>sukālo</i> ‘valjak za sukanje tijesta’, <i>perūna</i> ‘listovi u koje je umotan klas kukuruza, komušina, perušina’, <i>čēra</i> ‘jučer’, <i>prēčēra</i> ‘prekjučer’, <i>mēlin na kōlo</i> ‘vodenica’, <i>spāti</i> , <i>velēti</i> ‘reći’, <i>ostāti</i> , <i>prēsti</i> , <i>računāti</i> , rpr jd ž. <i>rēkla</i> , rpr jd s. <i>imālo</i> , komp. <i>mlājši</i>
---	---

Realizacija

- Kratki se naglasak ¹ ostvaruje većinom silazno.
- Dugi se uzlazni naglasak [~] ostvaruje većinom ravno ili blago uzlazno.

Distribucija

– U određenim se riječima javlja dvostruki naglasak. One koje su imale ishodišnu prednaglasnu dužinu na antepenultimi ispred kratkoga naglasaka na penultimi i one koje su imale ishodišnu prednaglasnu dužinu na penultimi ispred dugoga silaznoga naglasaka na ultimi, imaju dva naglasaka: na mjestu dužine dugi je silazni naglasak [^], uz očuvan kratki naglasak ¹ na penultimi, odnosno dugi silazni naglasak [^] na ultimi – *pisāti*, Gmn *lūdi*.⁸

– Naglasak ¹ ne dolazi u zadnjem slogu višesložnih riječi, uz rijetke iznimke kao što su riječi stranoga porijekla.

- Naglasak [~] ne dolazi u zadnjem/jedinom slogu.

Razvoj

~	<	~ u nezadnjem slogu u razmjerno malom broju riječi i kategorija	<i>(pə) starīēčki</i> ‘starinski’, <i>(pə) domāci</i> , <i>kōla</i> , <i>unūtrē</i> ‘unutra’, <i>neđālkə</i> , <i>(s) kuōli</i> , tpr Njd s. <i>zbīto</i>
~ ~	<	~ ¹ u ultimi i penultimi (retrakcija kratkoga naglasaka s ultime na ishodišnu prednaglasnu kračinu)	<i>sēstra</i> , <i>dēca</i> , <i>snēja</i> , <i>žēna</i> , <i>kōsa</i> ‘kosa (oruđe)’, <i>vōda</i> , <i>kōnec</i> , <i>īglə</i> , zamj. <i>mōjə</i> ‘moja’, <i>jēna</i> ‘jedna’, <i>třbu</i> ‘trbuh’, prezent glagola tipa 1jd <i>rēčem</i> , 3jd <i>cvēte</i> , te glagolski pridjev radni jd m. tipa <i>rāstəl (sə)</i> , <i>namōčil</i> (uz rijetke iznimke: <i>dēneš</i>)

⁸ Toj se pojavi u literaturi pristupalo različito. Tradicionalno, češće je na njezinu etimološkom mjestu označavana prednaglasna dužina, uz napomenu o njezinoj silaznoj intonaciji. Tako je, na primjer, u fonološkom opisu Svetoga Križa Začretja (Brozović i Lisac 1981: 315). Prema takvoj interpretaciji pojave, govor u inventaru prozodema ima nenaglašenu (prednaglasnu) dužinu i nema dvostrukoga naglasaka. Postoje i drukčije interpretacije. Za govor Jesenja A. Kovačec (1989.) uvodi znak [^], koji bilježi na mjestu ishodišne prednaglasne dužine, a koji podrazumijeva dugi silazni naglasak na označenom slogu i kratki naglasak na sljedećem (ishodišno naglašenom) slogu. Sustav označavanja koji primjenjujemo za Šišljavić, s dugim silaznim naglaskom na mjestu ishodišne prednaglasne dužine, uporabila je npr. V. Zečević u rukopisnom upitniku za *Hrvatski jezični atlas* za punkt Lobar.

	<	ˊ u ultimi i penultimi (retrakcija kratkoga naglaska s ultime na ishodišnu prednaglasnu dužinu)	<i>sviēc̣q, dliēto, viēneç, ṛ̌bet</i> ‘hrbat’, rpr jd m. <i>ẓ̣bil</i> , imp. 2jd <i>poṛ̌ṣudi, pḷṭno, viño</i>
ˆ	<	ˆ od staroga psl. dugoga cirkumfleksa i od neocirkumfleksa – u jedinom slogu i u prvom slogu višesložnih riječi	<i>stuō, vṛṭ, bruōq</i> ‘brod’, <i>ṃuost</i> ‘most’, <i>ći</i> ‘kći’, Ajd <i>ćer, siēno</i> , Gmn <i>řac</i> ‘pataka’, Gmn <i>sṭṛe ḅḅ</i> , sup. <i>pṛest</i> , sup. <i>pṛṭ</i> , Gjd <i>ṃuẓ̌q</i> , rpr jd ž. <i>pṛeļ̣q</i> , rpr jd ž. <i>zṇļ̣q</i> , rpr jd ž. <i>ćistila, kuōẓ̌q</i> , pridj. <i>dēsno</i> ‘desno’, prez. 1jd <i>pṛvim</i> ‘govorim’, komp. <i>vēçq</i> , rpr jd ž. <i>viđeļ̣q, p̣ṛ̌va, dṛuga, tṛeçq</i>
	<	˜ u zadnjem/jedinom slogu	<i>p̣ṛ</i> , Gjd <i>deçē</i> , prez. 1jd <i>poṛ̌viem</i> , Ijd (z) <i>vođū</i> , Ijd ž. (z) <i>ovū ženū</i> , Ijd (s) <i>koṛ̌ū</i> , prez. 3jd <i>boļ̣i</i> , prez. 3jd <i>veļ̣i</i> , prez. 3jd <i>tṃli</i> ‘tinja (o ognju)’, prez. 3mn <i>veļ̣ē</i> , rpr jd m. <i>sṭļ</i> ‘stajao’
	<	˜ u nezadnjem slogu u većini kategorija	<i>ṣuṛ̌q, stṛẓ̌q, vṛṭa, pḷuça, pḷeça</i> , Nmn <i>ṣeļ̣q, gruōḅļ̣e, ẓeļ̣e</i> ‘zelje, kupus’, <i>ẓp̣rieti, oḅliēci, duōjti</i> ‘doći’, prez. 1jd <i>ćuṿam</i> , prez. 3jd <i>diṿani</i> , prez. 3jd <i>ḍiṛ̌e</i> , prez. 3mn <i>diṿnidu</i> , rpr jd ž. <i>naṛ̌çiḷq</i> , rpr jd ž. <i>zṿļ̣q</i> , rpr jd m. <i>ṿukel</i>
ˆ ı	<	ˊ u penultimi i antepenultimi	<i>p̣iṛ̌ati, ođṿẓati, ḳuṛ̌iti, miēñati</i> ‘mijenjati’, <i>preẓ̌iṿati</i> , rpr jd s. <i>ṣuḳalo</i> , rpr jd s. <i>diṿnilo</i> , rpr jd s. <i>ẓgẓ̌uṭelo</i> , rpr mn m. <i>naṛ̌ḷçili</i> , rpr mn m. <i>oṃaṭali</i> , rpr mn m. <i>nađ̣ig̣ali</i> , rpr mn ž. <i>sḷag̣ale</i> , rpr jd s. <i>naṛ̌aṭalo</i>
ˆ ˆ	<	ˊ u ultimi i penultimi	Gmn <i>ḷudi</i> , Gjd <i>stṛṇe</i> , Gjd <i>tṛṿe</i> , Gjd <i>gḷaṿe</i> , Ijd (z) <i>ṛuḳu</i> (pa i Gjd <i>maṛ̌iṇe</i>)
	<	u	Ijd (u) <i>doṛ̌ū</i> , pril. <i>doṛ̌uom</i> ‘doma, kući (uz glagole kretanja)’
ˆ	<	ı	<i>j̣ato, ṇe ẓnam</i>
ı	<	ı u jedinom slogu	<i>j̣en</i> ‘jedan’, <i>bṛat, klin, noṛ̌</i> ‘nož’, D (k) <i>naṛ̌m</i>

i	<	' na ishodišnom naglasnom mjestu u nezadnjem slogu (u većini primjera)	<i>màma, lèto</i> 'godina; ljeto', <i>grèben</i> 'oruđe sa zupcima za češljanje konoplje i sl., greben', <i>nèbo, òko, pòle, gòdina</i> 'kiša', <i>stȳniše, dvoriše, slàma, piknuti, povédati</i> 'pripovijedati, reći', sup. <i>vàdit</i> , Ajd <i>kòsu</i> , Ajd <i>vòdu</i> , rpr mn m. <i>spojili</i>
	<	u	Ajd <i>nà vòdu</i> , Ljd <i>nà nèbe</i>
i ~	<	~ ^ gdje je ^ postao od neocirkumfleksa, u nezadnjim slogovima i pri prelasku na prednaglasnicu (retrakcija neocirkumfleksa)	<i>òtava</i> , Ajd <i>gòvedinu</i> , Amn m. <i>izrežane</i> , pridj. Njd ž. <i>drèvena</i> , pridj. Ajd ž. <i>žèleznu</i> , prez. 3jd <i>ògleda se</i> 'osvrne se', prez. 3jd <i>òstane</i> , prez. 3jd <i>ùlazi</i> , prez. 2mn <i>òtrgnete</i> , rpr jd ž. <i>òstavila</i> , rpr jd ž. <i>sèdela</i> , rpr jd ž. <i>òstala</i> , rpr jd ž. <i>òbràcàla</i> , rpr jd ž. <i>nàpravila</i> , rpr jd ž. <i>prèčistila</i> 'pročistila', rpr jd ž. <i>zàmerila se</i> , rpr mn m. <i>nàlejali</i> , pril. komp. <i>kàšneje</i> 'kasnije', Ljd m. <i>dèvetem</i> , tpr Njd m. <i>nàpravlen</i> , <i>jèdino</i> , <i>nà kraju</i> , <i>nà drugem</i> , <i>prì nami</i> , <i>nè reže</i> , <i>nè seju</i> , <i>nè delaju</i>
i ~	<	~ ' u nezadnjim slogovima, retrakcijom kratkog naglaska	<i>dònesti, nàčitan, čètri</i> (uz naknadno gubljenje <i>i</i>), rpr jd m. <i>ùvatil</i> , rpr jd m. <i>pòmogel</i> , rpr jd m. <i>zàvršil</i> , rpr jd m. <i>òtekèl</i> 'natekao', rpr jd ž. <i>dònesla</i> , rpr jd s. <i>pòjgivilo se</i> , rpr mn m. <i>dogòvorili, òpustili se</i>
~	<	~ u zanaglasnom položaju	<i>kòkoš, kòkot, pàmèt</i> , prez. 1jd <i>čùvam</i>

3.2. Samoglasnici

Inventar

Dugi (naglašeni)		Kratki (naglašeni i nenaglašeni)	
$\bar{i}$	$\bar{u}$	i	u
$\bar{e}$	$\bar{o}$	e	o
$\bar{i}\bar{e}$	$\bar{u}\bar{o}$	e	o
$\bar{e}$	$\bar{o}$	e	o

Samoglasnici mogu biti i sonanti $\bar{i}$, r .

Realizacija

- Fonemi / $\bar{e}$ / i / e / ostvaruju se kao zatvoreni [$\bar{e}$] i [e] ili srednji [$\bar{e}$] i [e].
- Fonemi / $\bar{e}$ / i / e / ostvaruju se jače ili slabije otvoreno.
- Fonemi / $\bar{a}$ / i / a / ostvaruju se kao velarizirani [$\bar{a}$] i [a] ili srednji [$\bar{a}$] i [a].
- Fonemi / $\bar{u}$ /, / $\bar{o}$ /, / o / mogu se ostvariti i kao vrlo malo labijalizirani [$\bar{u}$], [$\bar{o}$], [o] – *túlltú*, *põzder||põzder*, *čõvekl||čõvek*, *snõp||snõp*.
- U nenaglašenom položaju fonemi se artikuliraju manje izrazito.

Primjeri

Dugi samoglasnici (naglašeni)

$\bar{i}$	prez. 2mn <i>mîslitę</i> , prez. 3jd <i>klęčī</i> , rpr jd s. <i>pripęľivąľo</i> ‘prevažalo’, <i>Sīšek</i> ‘Sisak’, <i>īstō</i> ‘isto, jednako’, rpr jd m. <i>īmąľ</i> , <i>većīno</i> ‘većinom’, <i>otąvīć</i> , <i>īskricą</i> , <i>svīńą</i> , <i>bīckō</i> ‘rasplodni mužjak svinje, nerast’, Nmn <i>rožīćki</i> ‘rogači’
$\bar{e}$	<i>bętvō</i> ‘stabljika kukuruza i sl., batvo’, <i>dęćą</i> , <i>snęją</i> ‘snaha’
$\bar{i}\bar{e}$	prez. 3jd <i>nīemą</i> ‘nema’, prez. 3mn <i>nīesu</i> ‘nisu’, (<i>po</i>) <i>starīęćki</i> ‘starinski’, <i>prīęk</i> ‘prijeko’, <i>līęvō</i> ‘lijevo’, <i>līęn</i> ‘lan’, <i>nīęka</i> ‘neka, nekoja’, <i>s kīęmi</i> ‘s kojima’, <i>dlīętō</i> , <i>mīęrin</i> ‘mrkva’, <i>ođōtīęk</i> ‘od tud’, Nmn <i>tąńīęri</i> , Ljd <i>kīęm</i> ‘kojem’, Ljd m. <i>kupōvnięm</i>
$\bar{e}$	prez. 1jd <i>ręčęm</i> , <i>dęsnō</i> ‘desno’, <i>tęk</i> ‘žito’, <i>sęstrą</i> , Gmn <i>žęn</i> , (<i>Dųgą</i>) <i>Ręsa</i> , <i>čęsnō</i> sr. r. ‘češanj (o češnjaku)’, Nmn <i>čęsną</i> , <i>žęnskō</i> , <i>jęšęnęc</i> ‘ocat’, <i>pręslicą</i> , prez. 1mn <i>jęsmō</i>
$\bar{a}$	<i>mąm</i> ‘odmah’, prez. 3mn <i>divąnidu</i> ‘govore’, (<i>po</i>) <i>dōmąći</i> , <i>dvą</i> , <i>Žišľąveć</i> ‘stanovnik Šišljavića, Šišljavac’, rpr mn m. <i>nąvľąćili</i> , <i>čąrdąk</i> ‘drvena kuća na kat, čardak’, <i>pąr dąn</i> ‘nekoliko dana’, tpr Njd s. <i>prōđąnō</i> , zamj. <i>ją</i> ‘ja’, rpr jd m. <i>stąľ</i> ‘stajao’, <i>gląvńą</i> ‘komad drva za peć, glavnja’

<i>uō</i>	<i>dōmuōm</i> ‘doma, kući (uz glagole kretanja)’, <i>muōst</i> , I <i>kuōli</i> ‘kolima’, rpr jd m. <i>kluōpāl</i> , <i>gnuōj</i> , <i>gruōbļę</i> , <i>siruōčica</i> ‘tesarska sjekira šire oštrice, bradva’, (<i>repa</i>) <i>ruōna</i> ‘cikla’, <i>dvuōje</i>
<i>ō</i>	<i>ōvdę</i> ‘ovdje’, Nmn <i>kōlci</i> , <i>pōzder</i> ‘otpatci od lana i konoplje’, <i>vōdą</i>
<i>ū</i>	Ijd <i>ženū</i> , <i>lūdi</i> , Nmn <i>čūni</i> , <i>mūl</i> ‘mulj’, rpr mn m. <i>kūrili</i> ‘ložili’, <i>fūręk</i> ‘komad drva za loženje’, <i>kūm</i> , <i>Ūsti</i> ‘mjesto gdje Kupčina utječe u Kupu’, <i>cūček</i> ‘pas’, Nmn <i>gūni</i> ‘deke’, <i>ūrōk</i>
<i>ī</i>	<i>vība</i> , <i>pīva</i> , <i>svękīva</i> , <i>ībet</i> ‘hrbat’, <i>čīna</i> , rpr jd m. <i>dīžal</i> , rpr jd s. <i>tīlo</i>

Kratki samoglasnici (naglašeni i nenaglašeni)

<i>i</i>	<i>pri</i> (<i>nas</i>), <i>iža</i> ‘kuća; soba’, prez. 2jd <i>tiraš</i> ‘tjeraš’, prez. 1jd <i>imam</i> , rpr jd ž. <i>išla</i> , NAMn <i>slive</i> ‘šljive’, <i>unūtri</i> ‘unutra (uz glagole kretanja)’, <i>pituōn</i> ‘beton’, Nmn <i>bābice</i> , <i>bāril</i> ‘bundeva’, <i>gibaņica</i> ‘gibanica (vrsta kolača)’
<i>e</i>	zamj. Gjd m., s. <i>ovęga</i> ‘ovoga’, <i>povędati</i> ‘priповijedati, reći’, rpr jd s. <i>snęmaļo</i> ‘skidalo’, rpr jd m. <i>veļęli</i> ‘rekli’, Ljd <i>Nęmačke</i> , Ljd (<i>na</i>) <i>bīde</i> , Ljd (<i>na</i>) <i>gīle</i> , rpr jd m. <i>mōgel</i> , Njd m. komp. <i>stāreji</i> , Njd s. <i>vęleko</i> ‘veliko’, komp. <i>kāšņęje</i> ‘kasnije’, <i>dīen-dęņęs</i> , D <i>sębe</i> ‘sebi’
<i>e</i>	<i>sę</i> ‘sve’, <i>kęj</i> ‘što’, rpr mn m. <i>rękli</i> , rpr jd s. <i>tęplo</i> ‘tuklo (pri izradi maslaca)’, <i>jędino</i> , <i>Pętrina</i> ‘Petrijna’, rpr mn m. <i>pręšli</i> ‘otišli’, <i>čękati</i> , G <i>męņę</i> ‘meni’, Nmn <i>plāņke</i> ‘daske’, <i>klepāti</i> , zamj. Amn <i>ję</i> ‘ih’, <i>dvājsęt</i> ‘dvadeset’, <i>prębiti</i> ‘probiti’, <i>pręvlāčiti</i> ‘provlačiti’, <i>prāse</i>
<i>a</i>	<i>tāk</i> ‘tako’, Nmn m. komp. <i>mlājši</i> , <i>Drāganić</i> ‘Draganić (nedaleko mjesto)’, <i>gāņak</i> ‘trijem, hodnik’, <i>baļamāčą</i> ‘kolač od kukuruznoga brašna, bazlamača, zlevka’, rpr jd s. <i>ōbrāčąlo</i> ‘obrtalo, okretalo’, <i>nāzāt</i> ‘nazad’, <i>pāņava</i> ‘grublja, tkana deka’, <i>pāsti sę</i> ‘pasti se, napasati se’, <i>māma</i> , rpr jd s. <i>prāžilo</i> ‘pržilo’, G <i>čęsa</i> ‘čega’
<i>o</i>	<i>pōstat</i> (ž. r.) ‘izorani komad zemlje, oranica’, prez. 3mn <i>mōredu</i> , Gjd <i>mōsta</i> , <i>kōpa</i> ‘okrugla drvena posuda za mijеšenje tijesta’, sup. <i>ōrat</i> , <i>pōli</i> ‘pokraj’, <i>trōf</i> ‘sitni otpatci od sijena’, <i>ōdovļęk</i> ‘odovud’, <i>kōrāb</i> , <i>retkosęja</i> , <i>kōkorūza</i> ‘kukuruz’, prez. 1jd <i>kōpam</i>
<i>u</i>	<i>Kūpa</i> , <i>kūmaj</i> ‘jedva’, <i>kūliko</i> ‘koliko’, <i>kūna</i> ‘kuhinja’, <i>čūda</i> ‘mnogo’, <i>mętnūti</i> , <i>škūļa</i> ‘rupa’, <i>kūja</i> , <i>drūgač</i> ‘drugačije’, <i>čūzek</i> ‘ždrijebe od milja’, <i>pūtro</i> ‘putar, maslac’, <i>žbūrg</i> ‘posuda za izradu maslaca’, prez. 3mn <i>imędu</i> , Njd s. <i>tręću</i> ‘treće’, rpr jd m. <i>mętnul</i> , <i>pāžuļ</i> ‘grah’, <i>u jęnu zdęlu</i> , <i>vāņkuš</i> ‘jastuk’
<i>r</i>	<i>prępīņavęti</i> ‘probušiti’, <i>tīlica</i> , <i>vīci</i> , Nmn <i>sīca</i> , im. <i>dīžālo</i> ‘držalo, držak’, <i>tīnūļa</i> ‘trnina’, <i>pīsnice</i> ‘stropne daske’, <i>nāprvo</i> ‘naprijed’, <i>vīna</i> ‘vrhnje’, <i>stīniše</i>

Distribucija

– Fonem *a* ispred *j* zamjenjuje se u leksičkom morfemu s *ę* u *kěj* ‘što’, imp. 2jd *děj* ‘daj’.

– Početni je fonem *u* u nekim riječima dobio protetsko *v* – *vûjęc*, *vûjng*, *vûvo* ‘uho; tupa strana sjekire’, u nekima proteze nema – *ũdril*, *Ūsti* ‘ime mjesta gdje Kupčina utječe u Kupu’, Nmn *ûgorki* ‘krastavci’, a postoje i dvostrukosti *ûglęn*||*vûglęn*.

– Fonem *ī* ispred *r* zamjenjuje se s *īe* u dijelu primjera, obično stranoga porijekla – *papīer*, *krampīer*, *tañīer*, tpr Njd m. *operīeręn*.

– Završno *o* u priložima je otpalo: *kąk*, *tąk*, *ovąk*, *tąm*, *sim*. Izgubljeno je i *o* u negiranom prezentu glagola ‘moći’: *nęmřęm*, *nęmřętę*. Početno se *o* gubi u zamjenicama tipa ‘ovaj’, ‘ova’, ‘ovo’ nakon prelaska naglaska na prednaglasnicu: *prī vę* ‘pri ovoj’.

– Nakon retrakcije nenaglašeno se *i* izgubilo u *čętri* ‘četiri’.

– Kontinuanta prijedloga *və* fakultativno se gubi: *išli smo šumu*, *ōn ję Nęmąčkę*, *nękę imąm zubīe* ‘nešto imam u ustima’. U nekim se riječima izgubila i kontinuantna prefiksa *və-* – rpr jd m. *mfl* ‘umro’, ž. *mflą* ‘umrla’.

– Uz nazalne suglasnike u nekim riječima došlo je do zatvaranja samoglasnika – *kumąj* ‘jedva’, *sinīk* ‘sjenik’.

– Potvrđeno je stezanje – *mąm* ‘mahom, odmah’, *jęn* ‘jedan’, *kī* ‘koji’, *mą* ‘moja’, Gjd m. i s. *męgą* ‘mojega’, *u męm* ‘u mojem’, *svū* ‘svoju’, *kuną* ‘kuhinja’, *nąkvą* ‘nekakva’, prez. 2mn *puōtę* ‘pođete’.

Razvoj

<i>ī</i>	<	ishodišno naglašenoga <i>i</i> prednaglašenoga <i>ī</i>	<i>ći</i> ‘kći’, <i>liš</i> , <i>bik</i> , <i>mūr</i> , Nmn <i>glīstę</i> , <i>vī</i> , osobna zamj. <i>ōnī</i> , GAjd <i>sīng</i> , Gmn <i>kōbīl</i> , Imn (s) <i>kōnmī</i> , prez. 2mn <i>mīslitę</i> , prez. 3jd <i>bōlī</i> , <i>kupōvnī</i> , rpr mn m. <i>prītīskąlī</i> , Nmn <i>rušńīki</i> , Nmn <i>rožīćki</i> ‘rogači’
<i>i</i>	<	ishodišno naglašenoga <i>i</i>	<i>klin</i> , <i>sitō</i> , Nmn <i>kōbīlę</i> , Gjd <i>nīčęsg</i> , <i>mōliti</i> , <i>vōziti</i> , <i>zmīsliti sę</i> ‘sjetiti se’, <i>tmąliti</i> ‘tinjati, slabo gorjeti’, sup. <i>čīstīt</i> , sup. <i>kīdąt</i> ‘čistiti (o staji)’, prez. 3jd <i>imą</i> , pril. komp. <i>glībļę</i> ‘dublje’, pril. komp. <i>plīćę</i>

	<	prednaglasnoga i zanaglasnoga <i>i</i> te zanaglasnoga <i>ī</i>	<i>nigdâr</i> ‘nikada’, rpr jd s. <i>imālo</i> , <i>kuĭiko</i> , <i>drūgi</i>
	<	umetnuto u slijed <i>rj</i> < <i>ř</i> u	<i>bûrijā</i> ‘bura’
	<	ishodišno naglašenoga <i>ě</i> u	prez. 2jd <i>tirāš</i> ‘tjeraš’
	<	zanaglasnoga <i>ě</i> u	<i>pōli</i> ‘pokraj’, <i>unūtri</i> ‘unutra (uz glagole kretanja)’
<i>ē</i>	<	naknadno regresivno naglašenoga i produženoga <i>ə</i> u penultimi	prez. 3jd <i>cvēte</i> , <i>snějā</i> ‘snaha’, <i>šēpec</i> ‘prstohvat’, <i>tēnkō</i> , <i>běžga</i> ‘bazga’
	<	naknadno regresivno naglašenoga i produženoga <i>ě</i> u penultimi	<i>děca</i>
<i>ę</i>	<	ishodišno naglašenoga <i>ě</i>	<i>veĭēti</i> ‘*veljeti, reći’, <i>jēsti</i> , <i>pošējati</i> , <i>povēđati</i> ‘pripovijedati, reći’, <i>mrēna</i> , <i>plēva</i> ‘otpatci od slame’, Ljd <i>Nēmāčke</i> , <i>drēvėno</i> ‘drveno’, Ljd (<i>nā</i>) <i>srēdine</i> , <i>dēda</i> ‘djed’, <i>gorēti</i> , <i>cēsta</i> , Gjd <i>srēće</i> , imp. 2mn <i>rećēte</i>
	<	prednaglasnoga i zanaglasnoga <i>ě</i> te zanaglasnoga <i>ě</i>	<i>šėkira</i> , <i>mėūr</i> ‘mjehur’, <i>drvōcep</i> ‘mjesto u dvorištu gdje se cijepaju drva, drvocjep’, <i>vidēti</i> , Ljd (<i>po</i>) <i>Kārlovcę</i> , Ljd (<i>nā</i>) <i>bīdę</i> , Ljd (<i>nā</i>) <i>gīlē</i> , Ljd (<i>pri</i>) <i>blāęę</i> , Ljd (<i>po</i>) <i>sēlē</i> , Ljd <i>nā dvoriše</i> , D <i>mēnę</i> ‘meni’, <i>drūkčęęę</i> ‘drukčije’, komp. Nmn m. <i>stāreji</i>
	<	<i>ə</i> u zadnjem/jedinom slogu	<i>sę</i> ‘sav’
	<	ishodišno naglašenoga <i>ə</i> u penultimi	<i>męšā</i> , pril. komp. <i>dęlē</i> ‘dalje’, rpr jd m. <i>izęšel</i> , s. <i>izęšļo</i> ‘izašlo’
	<	ishodišno naglašenoga <i>ə</i> u antepenultimi	rpr jd s. <i>snēmālo</i> ‘skidalo’
		naknadno naglašenoga <i>ə</i> u antepenultimi	rpr mn m. <i>sębrāli</i> (<i>sę</i>) ‘sabrani (se)’, rpr jd ž. <i>sęstāļā</i> ‘sastala’
		naknadno naglašenoga <i>ə</i> u penultimi u	<i>dęneš</i>

	<	prednaglasnoga <i>a</i> u antepenultimi te zana-glasnoga primarnoga i sekundarnoga <i>a</i>	<i>tęšīnā</i> 'slabine', <i>šępnūti</i> 'uštipnuti', <i>klādīvec</i> 'kladivac, čekić', <i>koñičęk</i> 'skakavac', <i>klīčęk</i> 'središnji roznati dio pera', <i>ōgęń</i> , <i>ōšem</i> 'osam', <i>spōsōben</i> , rpr jd m. <i>mōgęl</i> , rpr jd m. <i>išel</i> , rpr jd m. <i>dōšęl</i>
	<	u nastavku <i>-ęga</i> u Gjd m. i s. roda	<i>ovęga</i> 'ovoga', <i>tęga</i> 'toga', <i>kęga</i> 'koga', <i>nękęga</i> 'nekoga'
	<	u nastavku <i>-ęm</i> u Ljd m. i s. roda	<i>nękvęm</i> 'nekakvom', <i>bīęlęm</i> , <i>stąračkęm</i> , <i>ząprtęm</i>
	<	nenaglašenoga <i>i</i> u	<i>žęvica</i> 'trnoviti gustiš', <i>vęlęko</i> 'veliko'
<i>īē</i>	<	ishodišno naglašenoga i prednaglasnoga <i>ē</i>	<i>cvīęt</i> , <i>s tięm sīęm</i> 's tim svim', <i>š čięm</i> , prez. 1jd <i>nīęs</i> 'nisam', 1jd (<i>zą</i>) <i>nīęm</i> 'za njim', <i>līęvo</i> , Ajd <i>oblīęku</i> 'odjeću', <i>svīęćą</i> , prez. 1mn <i>nīęsmo</i> 'nismo', <i>dlięto</i> , <i>oblīęci</i> , rpr jd ž. <i>mlięlą</i> , rpr jd ž. <i>dlięląlą</i> , rpr mn m. <i>ciępili</i>
	<	ishodišno naglašenoga i prednaglasnoga <i>ā</i>	<i>līęn</i> 'lan', <i>tięst</i> 'tast', <i>dīęn</i> 'dan', I (<i>z</i>) <i>mīęnu</i> 'sa mnom', Ljd (<i>ną</i>) <i>pięnu</i>
	<	<i>ī</i> ispred <i>r</i> u nekim riječi-ma, uglavnom stranoga porijekla	<i>oęęrięran</i> , <i>pąpięr</i> , <i>křąpięr</i>
	<	u dugo naglašenom nastavku za Gjd m. i s. <i>-ięga</i>	<i>kīęga</i> 'kojega', <i>kupovnięga</i>
<i>ę</i>	<	ishodišno naglašenoga (potencijalno i prednaglasnoga) <i>ē</i>	<i>šęst</i> , Ajd <i>cęr</i> 'kcer', <i>sądję</i> 'voće', sup. <i>pręst</i> , <i>tręci</i> , <i>pęrję</i> , <i>męlą</i> 'brašno'
	<	naknadno regresivno naglašenoga i produženoga <i>e</i> u penultimi	<i>žęną</i> , <i>sęlọ</i> , <i>sęstrą</i> , <i>męją</i> , <i>tęlę</i> , <i>pęro</i> 'pero; (zeleni) list', <i>jęną</i> 'jedna', prez. 1jd <i>ręčęm</i> , prez. 3jd <i>dọnęsę</i> , prez. 1mn <i>oęjęmo</i> , <i>vřętęno</i>
	<	ishodišno naglašenoga i prednaglasnoga <i>ē</i>	<i>ręt</i> 'red', br. <i>pęt</i> , <i>męsọ</i> , Gjd ž. <i>ovę</i> , Gjd <i>dęcę</i> , Gjd <i>gląvę</i> , Gjd ž. <i>nę</i> , Ajd ž. <i>svętu</i> , L (<i>ną</i>) <i>jętre</i> , rpr jd m. <i>povęząl</i> , <i>žęjęn</i> 'žedan', rpr jd ž. <i>zęlą</i> , Gjd ž. (<i>z</i>) <i>ovę</i> , <i>ząvęząti</i>

ɛ	< e u zadnjem/jedinom slogu	<i>jɛn</i> ‘jedan’, <i>žɛp</i>
	< ishodišno naglašenoga e u penultimi	<i>pɛpɛl</i> , <i>čɛšɛl</i> ‘češalj’, <i>jɛsɛn</i> , <i>mɛlin</i> ⁹ ‘mlin’, Gjd <i>jačmɛnɔ</i> , rpr jd m. <i>rɛkli</i>
	< e u antepenultimi	<i>klɛpɔti</i> , rpr jd ž. <i>klɛpɔlɔ</i> , imp. 2mn <i>rɛçɛtɛ</i> , Nmn s. <i>dɛsɛtɛrɔ</i>
	< zanaglasnoga e, ē	prez. 2mn <i>duōjdɛtɛ</i> , imp. 2mn <i>sɛdnitɛ</i>
	< analogijom prema e iz G ili prema e iz D zamjenice ‘ti’ u	D <i>mɛnɛ</i> ‘meni’
	< ishodišno naglašenoga ɛ	<i>mɛzdrɔ</i> ‘sadržaj crijeva’, <i>mɛkɔn</i> , <i>žɛti</i> , rpr jd s. <i>prɛlɔ</i> , im. <i>prɛjɔ</i> , <i>čɛpnuti</i> ‘čučnuti’, <i>dɛtɛlɔ</i>
	< prednaglasnoga i zanaglasnoga ɛ te zanaglasnoga ē	<i>pɛdɛsɛt</i> , <i>žriɛbɛ</i> , Nmn <i>krɔvɛ</i> , prez. 1jd <i>čɛpim</i> ‘čučim’, prez. 1jd <i>glɛdim</i> ‘gledam’, <i>dɛvɛt</i> , <i>dvɔjɛsɛt</i>
	< a ispred istosložnoga j u	<i>kɛjllkɛ</i> ‘što’, imp. 2jd <i>dɛj</i> ‘daj’
	< sekundarnoga ə u	nenagl. prez. 1jd <i>sɛm</i> ‘sam’
ā	< ishodišno naglašenoga i prednaglasnoga ā	<i>dvā</i> , <i>žār</i> , Nmn <i>lāsi</i> ‘vlasi, kosa’, rpr jd m. <i>zābil</i> ‘zaboravio’, rpr jd s. <i>upārɔlɔ</i> , Ijd <i>štālu</i> , Nmn <i>jājɔɔ</i>
	< ā u	<i>vān</i> ‘van (uz glagole kretanja)’, <i>izvān</i> ‘izvana (uz glagole kretanja)’, <i>lāž</i>
	< naknadno regresivno naglašenoga i produženoga ɛ u slijedu jɛ- u	<i>jāčmɛn</i> ‘ječam’
ɑ	< ishodišno naglašenoga a	<i>krɔvɔ</i> , (iz) <i>Drɔgɔnić</i> ‘iz Draganića’, <i>dɑ</i> ‘kada’, inf. <i>ɔrɔti</i> , rpr jd m. <i>rɔstɔvil</i> , rpr jd s. <i>imɔlɔ</i> , <i>sɑ</i> ‘sva’
	< ishodišno naglašenoga ə u	<i>vɔnɛ</i> ‘vani (uz glagole mirovanja)’
	< prednaglasnoga i zanaglasnoga a te zanaglasnoga ā	<i>ɔtɔvić</i> , imp. 2jd <i>čɛkaj</i> , <i>brɔnɔti</i> ‘usitnjavati zemlju branama’, prez. 3jd <i>nīɛmɔ</i> , prez. 3jd <i>dīɛlɔ</i>

⁹ Pretpostavljamo da je ɛ nastalo od e prema prezentskoj osnovi glagola ‘mljeti’ (**mel-*).

<i>ū̄</i>	<	ishodišno naglašenoga (potencijalno i prednaglasnoga) <i>ō</i>	<i>stuō</i> , <i>druōh</i> ‘crijeva’, zamj. <i>muōj</i> ‘moj’, <i>muōst</i> , <i>muōc</i> ‘moć’, <i>stuōg</i> , pril. <i>domuōm</i> ‘doma, kući (uz glagole kretanja)’, <i>pluōjda</i> ‘pljusak’, <i>kuōžga</i> , <i>gruōzdje</i> , prez. 2mn <i>duōjdetę</i>
<i>ō̄</i>	<	naknadno regresivno naglašenoga i produženoga <i>o</i> u penultimi	<i>vōda</i> , <i>ōgeñ</i> , <i>nōga</i> , <i>kōsa</i> ‘kosa (oruđe)’, <i>ōrej</i> ‘orah’, Nmn <i>kōni</i> , Nmn <i>vōli</i> , Nmn <i>snōpi</i> , zamj. <i>mōja</i> ‘moja’, rpr jd m. <i>bōlęl</i>
<i>o</i>	<	<i>o</i> u zadnjem/jedinom slogu	<i>kōn</i> , <i>nōš</i> ‘nož’, <i>snōp</i>
	<	ishodišno naglašenoga <i>o</i> u penultimi	Gjd <i>sōli</i> , Ajd <i>kōsu</i> , rpr jd m. <i>dōšel</i> ‘došao’, <i>pōļę</i> , <i>kōļo</i> ‘kolo, kotač’
	<	<i>o</i> u antepenultimi	<i>kōļovrat</i> , prez. 3mn <i>mōredu</i> , rpr jd s. <i>dōbilo</i> , <i>popiti</i> , <i>komūška</i> ‘mahuna’, rpr jd s. <i>ōbrācalo</i> , rpr jd s. <i>pogoręlo</i>
	<	zanaglasnoga <i>o</i> , <i>ō</i>	<i>kōkōš</i> , s. <i>širokō</i> , Ljd ž. (<i>u</i>) <i>stāroj</i> (iže)
	<	kod pokaznih zamjenica ‘taj, ta, to’ analogijom prema zamjenicama tipa ‘ovaj’, ‘onaj’	AIjd ž. <i>otū</i> , Ijd m. <i>otiem</i>
<i>ū̄</i>	<	ishodišno naglašenoga i prednaglasnoga <i>ū̄</i>	<i>lūč</i> ‘trijeske za potpalu’, <i>dūy</i> ‘neugodan miris’, NAmn <i>rūške</i> , Nmn <i>ļudi</i> , <i>plūca</i> , <i>drūgi</i> , <i>plūti</i> ‘plivati’, prez. 3jd <i>olūpi</i> , rpr jd m. <i>napūvāli</i> , rpr jd s. <i>sūkāļo</i>
	<	ishodišno naglašenoga i prednaglasnoga <i>ō̄</i>	<i>rūh</i> ‘rub; stolnjak’, Ajd ž. <i>kū</i> ‘koju’, Ijd (<i>z</i>) <i>ovū ženū</i> , (<i>ž</i>) <i>nū</i> ‘s njom’, <i>rūbec</i> , Nmn <i>zūbi</i> ‘zubi; usta’, <i>unūtri</i> ‘unutra (uz glagole kretanja)’, imp. 2jd <i>posūdi</i>
	<	ishodišno naglašenoga i prednaglasnoga <i>ī̄</i>	<i>čūn</i> , <i>kūk</i> , <i>žūtō</i> , rpr jd s. <i>zāžūtęlo</i> , <i>tūci</i> , rpr jd m. <i>tūkel</i> , rpr jd m. <i>izdūbel</i> , analogijom prema prezentskoj osnovi rpr jd s. <i>vūklō</i>
<i>u</i>	<	ishodišno naglašenoga <i>u</i>	<i>lūk</i> , <i>plūg</i> , rpr mn m. <i>kūvali</i> , <i>čūda</i> ‘mnogo’, <i>škūļga</i> ‘rupa’, <i>drukčeje</i> ‘drukčije’, <i>perūnā</i> ‘listovi u koje je umotan klas kukuruza’

	<	prednaglasnoga i zanaglasnoga <i>u</i> (potencijalno i zanaglasnoga $\bar{u}$)	rpr mn m. <i>pušǎli</i> , rpr mn m. <i>òpustili se</i> , <i>kupovǎti</i> , <i>pǎulice</i> ‘paperje’
	<	ishodišno naglašenoga ϱ , uključujući ϱ u sufiksu <i>-nϱ</i> - kod glagola II. vrste	<i>stùpǎ</i> , <i>mùški</i> , <i>kùdeǎǎ</i> , <i>tùčǎ</i> , prez. 1mn <i>bùmò</i> ‘budemo’, <i>mètnùti</i> , <i>zǎvrnùti</i> , <i>šèpnùti</i> ‘uštipnuti’, rpr jd s. <i>zǎtèknùlo</i>
	<	prednaglasnoga i zanaglasnoga ϱ , uključujući ϱ u sufiksu <i>-nϱ</i> - kod glagola II. vrste, te zanaglasnoga $\bar{\varrho}$	Nmn <i>rušǎiki</i> ‘ručnici’, rpr mn m. <i>putovǎli</i> , <i>pǎrnuti</i> ‘uginuti’, rpr jd m. <i>mètnul</i> , Ajd <i>cǐèlu vǐpu</i> , Ajd <i>svètu vòdu</i> , Ajd ž. <i>drùgu</i> , Ijd <i>štǎlu</i> , Ijd ž. <i>trècu</i> ‘trećom’, glag. pril. <i>svirǎjuć</i> , glag. pril. <i>pèvǎjuć</i>
	<	ishodišno naglašenoga <i>ǎ</i>	<i>pùn</i> , <i>dùg</i> , <i>pùnò</i> ‘puno, mnogo’, <i>Kùpǎ</i> , <i>vùnǎ</i> , <i>gùtati</i> , <i>dùgǎčkò</i>
	<	prednaglasnoga i zanaglasnoga <i>ǎ</i> te zanaglasnoga $\bar{ǎ}$	<i>Kupčǎnǎ</i> (nedaleka rijeka), Amn <i>jǎbukè</i> , Gmn <i>jǎbuk</i>
	<	naglašenoga <i>o</i> ispred nazala <i>u</i>	<i>kùmǎj</i> ‘jedva’
	<	<i>u</i>	<i>kùǎiko</i> , <i>tùǎiko</i>
	<	<i>vǎ(-)</i>	prijedl. <i>u</i> , rpr jd m. <i>ùdril</i> ‘udario’
$\bar{r}$	<	ishodišno naglašenoga i prednaglasnoga $\bar{r}$	<i>přvǎ</i> , <i>svèkřvǎ</i> , rpr jd m. <i>dřžǎl</i> , rpr jd m. <i>cvřčǎl</i> , rpr jd s. <i>pòčřnèlo</i>
<i>r</i>	<	naglašenoga <i>r</i>	<i>vřci</i> , Nmn <i>sřcǎ</i>
	<	prednaglasnoga i zanaglasnoga <i>r</i> te zanaglasnoga $\bar{r}$	<i>dřžǎti</i> , rpr jd s. <i>dřžǎlo</i> , prez. 3jd <i>vřšì</i> , <i>přtǎnǎ</i> , <i>òbršǎnǎk</i> ‘željezno oruđe za obradu drva s dvjema drškama’, <i>nǎpřvò</i> ‘naprijed’

3.3. Suglasnici

Inventar i realizacija

Suglasnički inventar mjesnoga govora Šišljavića ima 24 fonema – 8 sonanata i 16 šumnika:

Sonanti			
<i>v</i>			<i>m</i>
	<i>l</i>	<i>r</i>	<i>n</i>
<i>j</i>	<i>ʎ</i>		<i>ń</i>

Šumnici			
<i>p</i>	<i>b</i>	<i>f</i>	
<i>t</i>	<i>d</i>		
<i>c</i>		<i>s</i>	<i>z</i>
<i>ć</i>	<i>đ</i>	<i>ś</i>	
<i>č</i>		<i>š</i>	<i>ž</i>
<i>k</i>	<i>g</i>		

Razlika je između *č* i *ć* očuvana, što se podudara s ostalim govorima na jugozapadu kajkavskoga teritorija (usp. Težak 1981: 220; Lončarić 1996: 88).

Zvučni se šumnici u dočetnome položaju zamjenjuju svojim bezzvučnim parnjacima (*bruōt*, *vūōs*, *mūš*) ili se obezvučuju [*druōh*, *Zāgreh*, *korāh* 'lađa bez motornog pogona', *sāđ*, *dūg*, *stuōg*, *iz*, *skruōz*, Gmn *iz*]. Sonant *v* ispred bezzvučnih se opstruenata te u završnim pozicijama ne mijenja fonemom *f* (*po Kārļovce*, *žišļavski*, *jāvčem*, rpr jd ž. *navčila*, Gmn *Kapučincev*), no zabilježena je obezvučena realizacija [*dūγ*, *strāγ*]. Finalno se *v*, osim toga, u pozicijama u kojima zamjenjuje polazno *x*, izgovara oslabljeno [*pastū^v*, *tjbu^v*].

Fonemi *l* i *n* ispred prednjih se vokala mogu ostvariti palatalizirano [*dōsəl'li*, *rāstā'li*, *ōdov'lek* 'odavde', *ožen'il*, *župn'ik*].

Distribucija

Depalatalizacija fonema *ʎ* provedena je nesustavno, odnosno potvrđen je tek mali broj primjera sa zamjenom *ʎ > l*: *Žišļavić* (ali: *lūdi*, *rōgļe*, *pāžuļ*, *zēmļeni*). Fonem *ń* ostao je u glavnini primjera također nepromijenjen: *ōgeń*, *ńe* D 'njoj', *kōń*, uz iznimne potvrde depalatalizacije: *mēkinę*.

Sonant *l* čuva se na kraju sloga: rpr jd m. *bīl*, *mētāļ*, *brāļ*, *mūōraļ* 'morao', *prāvil* 'govorio', *zābil*, *pēpēļ*.

Fonem *x* zamjenjuje se fonemima *j*, *v* ili ispada: Ajd *vjpu*, *kūvāli*, *napūvāli*, *mūvā*, *krūv*, *vūvo*, *māćāvā* 'maćeha', *snējā*, *ōrej*, *lāđeting*, *mēūr* 'mjuhur', *izā*, *rāniti* 'hraniti', *Rvāt*, *poslūnul*, *ūvātilā*, *kūnā* 'kuhinja', Ljd *nā rāste*, *rjbet* 'hrbat', *pāuļice* 'paperje'.

Ispred inicijalnoga vokala *u* (< *u*, *o*) umeće se proteza *v*: *vùgèl*, *vùvo*, *vùjèc*, *vùjnà*. Protetsko se *v*, međutim, ne javlja dosljedno. Osim primjera bez proteze, u građi su zabilježene i dvostrukosti: *ùlè*, *ùdril*, *ùgorki* ‘krastavci’, *ùsnice*, *ùciteļ*, *vùglèn* || *ùglèn*. Proteza *v* izostaje i ispred prefiksa/prijedloga *u* od *və-*, a ne javlja se niti u *Ūzem* ‘Uskrs’.

Palatal *č* u ishodišnom *čr* uglavnom je ostao nepromijenjen: *čřv*, *čřn*, *čřnâvkà* ‘masnica’, Amn *čřlène* ‘crvene’, *čřiep* ‘crijep’, *čřievò* pa i *čřiešná*. U tvorenicama je na mjestu skupa *čr* zabilježen *cr*, vjerojatno pod utjecajem književnoga jezika: rpr jd s. *počfñèlo*. Stari suglasnički skup *žr* također je nepromijenjen, što potvrđuje primjer *žrièbe*. Rotacizam je potvrđen u prezentskim i imperativnim oblicima glagola ‘moći’: *nèmrète*, *nèmrèm*, *mòrèdu*, *mòrè* ‘može’, 2jd imp. *pomòri* – te na mjestu stare čestice *že* u *nigdâr* ‘nikada’. U prezentskoj osnovi glagola prefiguriranih od glagola ‘ići’ čuva se skup *jd*: *duòjdète*, *puòjdèm*. U infinitivnoj osnovi istoga tipa glagola dolazi skup *jt*: *duòjti*, *prèjti*.

Ishodišni prefiksi i prijedlozi *sə(-)* i *jəz(-)* razvili su se u nekoliko smjerova, većinom u ovisnosti o fonemskome kontekstu. Prefiks *sə-* u naglašenom položaju dao je *sə-*, a u nenaglašenom položaju ispred sonanata (i zvučnih opstruenata) dao je *z-*: rpr mn m. *sèbràli*, rpr jd ž. *sèstàlq*, prez. 3jd *znèšè* (o kokoši), tpr jd s. *zbitò* ‘zbijeno’. Prefiks **jəz-* razvio se u *iz-* koji se ispred bezvučnih suglasnika mijenja u *is-*: rpr jd m. *izdùbèl*, rpr jd s. *izglèdàlò*, rpr jd s. *izèšlò*, rpr jd s. *ispàlò*. Prefiks *iz-* pojavljuje se i u inačici bez inicijalnoga *i*: tpr Njd s. *zòrànò*. Prijedlog **sə* dao je kontinuantu *z* koja se ispred bezvučnih suglasnika asimilira u *s*, a ispred palatala *ń* u *ž*: *z nòžèm*, *z ovù ženù*, Ijd *z rùkù*, Ijd *z vòdù*, Ijd *s kòsù*, *s tíèm* ‘s tim’, *s kièmi* ‘s kojima’, Imn *s kuòli*, *š ñim*, Ijd *ž ñù*. U primjeru *š ñim* potvrđena je kontinuantna *s* koja se ispred palatala asimilira u *š*. Prijedlog **jəz* dao je kontinuantu *iz* koja se ispred bezvučnih opstruenata asimilira u *is*: *iz ovè*, *iz Dràganić*, *is Kùpe*.

Prefiksi *u-* i *və-* izjednačili su se i odrazili kao *u-* koji nerijetko ispada: rpr jd ž. *udàlq*, *unùtri* ‘unutra, smjer’, *mfl* ‘umro’, *mflq*, *zèlq*, *nùtre* ‘unutra, mjesto’, *jùtro* ‘ujutro’, *nùk* ‘unuk’, *nùkq* ‘unuka’. Na mjestu prijedloga **və* dolazi u cjelokupnoj građi prijedlog *u* koji ne podliježe promjenama u različitom fonemskom okruženju te koji nerijetko ispada (usp. odjeljak o distribuciji samoglasnikā): *u škuòlu*, *u Šišèk*, Ijd *u sèlè*, *u vòdu*, *u Blàtnice*, *u Kòstànac*.

Polazno palatalno *ř* dalo je u središnjemu položaju slijed *rj*: tpr Njd s. *pokvàrjèno*, I *škàrjami*, prez. 1mn *òrjèmò*, *počkurjèvâti* ‘ložiti’; u *bùrija* ‘bura’ u slijed *rj* umetnuto je *i*. Sibilizacija izostaje kod imenica *košnâki* ‘kutnjaci’, *gùcki* ‘knedle u grlu’, *vòjniki*; u imperativu se provodi: imp. 2mn *reçète*.

U suglasničkim su skupovima zabilježene sljedeće promjene:

– zamjenjivanje suglasnika: tm > km *kmicq*; čn > šn (> šñ ispred *i*) *rušník*

– ispadanje suglasnika: pč- > č- *čęłq*; pš- > š- *šęńicę*; vs- > s- *si* ‘svi’, *sęki*; kt > gd > d *duo* ‘tko’.

U *pęntim*, *pęńcęńę* dvousneni nazal *m* koji zatvara nezadnji slog ispred *t* zamijenjen je zubnousnenim nazalom *n*. Obrnuti je proces zabilježen u Ljd *pęmzię*. U finalnome položaju neutralizacija *m* > *n* nije provedena: *nę nęm*, *imęm*.

Razvoj

Razlika između ishodišnih *t i *č očuvana je kao *ć* i *č*: *plućę*, *svięća*, *ći* ‘kći’, *müoć*; *jęčmęn*, Gjd *ńięsę*, *čęvęk*, rpr mn m. *čękęli*.

Polazno se *d reflektiralo u *j*: *męję*, *bręję*, *pręję*, *sęję* ‘čađa’. Iznimno se u primjeru *roźęn* ishodišni opstruent *d odrazio kao *ź*. Sekundarni skup *daj dao je *dj*, ali i *ź*: *sędję* ‘voće; plodovi’, *lęjđę*¹⁰ ‘lađa koja ima svoj pogon; vukla je korabe’, *roźęk*.

Praslavenski skupovi *stj = *skj dali su *ś*: *ogńię*, *dvorię*, *śępnüti* ‘štipnuti’, mikrotoponim *Pogorię*, *kręmpirię* ‘mjesto gdje raste krumpir’, *kuśęr* ‘gušter’, *prięś*, *śępec* ‘prstohvat’, *toporię* ‘držalo za kosu’, *kośicę* ‘gležanj’, rpr mn m. *püşęli*, *kośię*, *stynię*, *prośęńę*, *klięśę*, *teśńę* ‘slabine’, *pręgrę* ‘pregršt’. U pojedinačnim riječima fonem *ś* dolazi i u: *śębvę* ‘škrbav’, *śęv* ‘biljka šćav, *Oxalis acetosella*’, *piśęnci* ‘pilići’. Sekundarnoga je postanja i u onomastičkoj građi: *Zęmřię* ‘ojkonim obližnjega sela Zamršje’, ktetik *zęmřęskę*, mikrotoponim *Uźbinsęki*. Skup *ść* potvrđen je u riječi *ńięćęt* ‘nitkov’, pri čemu je *ś* nastao od *x* (*ść* < *xć). U sekundarnome skupu *stj* (< *stęj) jotacija nije provedena pa je nakon ispadanja fonema *t* ostao skup *sj*: *tęsję* (< *tęst* ‘trs’).

O razvoju polaznih izjednačenih *zdj = *zgj u skup *źź* (i naknadnom ispadanju palatala *ź*) svjedoče primjeri *rüźiti* ‘skidati zrnje’ i *ruźinę* ‘okomak, središnji dio kukuruznoga klipa’. Fonem *ź* (zvučni parnjak bezvučnomu *ś*) u govoru nije zabilježen. Kao niti u drugim sekundarnim skupovima, niti u sekundarnome skupu *zdj* (< *zdęj) jotacija nije provedena: *grüoźdję*.

Fonemi /*v*, *j*, *l*, *ļ*, *r*, *m*, *n*, *ń*, *p*, *b*, *t*, *d*, *c*, *s*, *z*, *č*, *š*, *ź*, *k*, *g*/ potječu od odgovarajućih fonema ishodišnoga sustava, bezvučni u završnom položaju pred stankom i od svojih zvučnih parnjaka. Osim toga:

<i>v</i>	<	<i>x</i> u međusamoglasničkom i u završnom položaju	Gjd <i>trbüvę</i> , <i>vüvę</i> ‘uho; tupa strana sjekire’, <i>stręv</i> ‘strah’, rpr jd m. <i>küvęl</i> , <i>pęstüv</i> , Gjd <i>krüvę</i> , i u riječima stranoga porijekla: Gjd <i>plęvę</i> ‘lima’
----------	---	---	---

¹⁰ S metatezom *dj* > *jd* (*ladja* > *lajda*).

	<	kao proteza ispred <i>u</i> < <i>u, o</i>	<i>vûvø</i> ‘uho; tupa strana sjekire’, <i>vûjȅc</i> , <i>vûjna</i> , <i>vûgel</i>
	<	u NV jd. u imenicama ishodišne <i>v</i> -promjene analogijom prema kosim padežima	<i>cîrkvȅ</i> , <i>svȅkŕvȅ</i>
<i>!</i>	<	jotacijom nakon umetanja epentetskoga <i>l</i> u ishodišne ili sekundarne skupove (u građi potvrđeno kod skupova <i>bj, vj, mj</i>)	<i>gruôblȅ</i> , rpr jd m. <i>nȅpravlȅn</i> , <i>gŕmlȅ</i>
	<	<i>laj</i>	<i>zȅlȅ</i>
<i>ń</i>	<	<i>naj</i>	Ijd <i>ružîněm</i> , <i>orâně</i> ‘oranica’, <i>gulîně</i> ‘oguljena kora krumpira, voća’
	<	kod kontrahiranih neodređenih zamjenica s predmetkom <i>ne-</i>	<i>nȅkvȅ</i> ‘nekakva’, (u) <i>nȅkvȅm</i> ‘(u) nekakvom’
<i>j</i>	<	<i>đ</i>	<i>mȅjȅ</i> , <i>brȅjȅ</i> , <i>sȅjȅ</i> ‘čađa’, <i>žȅjȅn</i> ‘žedan’
	<	u skupu <i>rj < ř</i>	tpr Njd s. <i>poĳvȅrȅno</i> , <i>poĳkurȅvȅti</i> ‘ložiti’
<i>š</i>	<	psl. skupova <i>*stj, *skj</i> te <i>šč, šf</i>	<i>šȅpnȅti</i> ‘uštipnuti’, <i>toĳorišȅ</i> ‘držalo za kosu, toporište’, <i>pišȅ</i> , Nmn <i>pišȅnci</i> , tpr Njd m. <i>zapȅšen</i> , <i>prȅgršȅ</i> ‘pregršt’, rpr mn m. <i>pȅšȅli</i>
<i>ž</i>	<	psl. skupova <i>*zdj, *zgj</i>	rpr jd s. <i>rȅžȅlo</i> ‘skidalo zrna’, <i>ružȅnȅ</i> ‘okomak, središnji dio kukuruznoga klipa’
<i>ž</i>	<	<i>č</i> u primjeru:	<i>svȅdožbȅ</i>
	<	u riječima stranoga podrijetla	<i>žȅp</i> , <i>pȅžuĳ</i>
<i>ć</i>	<	<i>ť</i>	<i>sviȅćȅ</i> , <i>rȅći</i> , rpr jd s. <i>oĳrȅćȅlo</i> ‘obrtalo’
<i>f</i>	<	od skupa <i>xv-</i>	<i>fȅlȅ</i>
	<	u riječima stranoga podrijetla	<i>fȅrmȅ</i> ‘krizma’, <i>fȅrȅk</i> ‘drvo koje ide u peć’, <i>fȅnduriti</i> ‘polijevati vrelom vodom; šuriti’, <i>kȅfȅ</i>

4. Zaključak

Govor je tronaglasan. Postoji dvostruki naglasak: na mjestu ishodišne prednaglasne dužine u antepenultimi dugi je silazni naglasak, uz čuvanje kratkoga naglasaka na ishodišno naglašenoj penultimi, te na mjestu ishodišne prednaglasne dužine na penultimi ispred dugoga silaznoga naglasaka na ultimi. Oksitoneza je dokinuta – kratki je naglasak s ultime regresivno pomaknut i na ishodišnu dužinu i na ishodišnu kraćinu kao akut. Ishodišni se kratki naglasak u nezadnjim slogovima većinom čuva. Polazni neoakut zamijenjen je cirkumfleksom u zadnjem/jedinom slogu te u većini kategorija u nezadnjem slogu; u malom broju primjera ishodišni se neoakut u nezadnjem slogu čuva. Polazni dugi silazni naglasak, kada potječe od staroga psl. dugoga cirkumfleksa, čuva se na ishodišnom mjestu u jedinom i u nezadnjim slogovima; kada je postao od neocirkumfleksa na srednjem slogu višesložnih riječi, provedena je retrakcija pri čemu na prethodnom slogu dolazi kratki naglasak, što govori svrstava u Ivšićevu treću skupinu tzv. revolucionarnih govora.

Samoglasnički sustav karakterizira, u osnovi, jednačenje dugih i kratkih *e* i *ɛ* (uz iznimke u slijedu *je-* tipa *jǫčmɛn*); jednačenje dugih i kratkih *ě* i *ə* (uz iznimke s razvojem *ə* u *ɔ*); različit, diftonški odraz ishodišno dugih *ě*, *ə* i *o* od onih naknadno produženih, koji su dali monoftonge; jednačenje dugih i kratkih *o*, *l* i *u*.

Suglasnički sustav ima 24 fonema. Inventarom suglasnikā uvelike je srodan suglasničkim sustavima prigorskih govora s fonemom *ś* u sastavu, na mjestu ishodišnih skupova **stj*, **skj* te *šč*, *št*, te s razlikovanjem afrikata *č* i *ć*. Kako ovi glasovi u obližnjoj Pisarovini nisu potvrđeni (Zečević 1995), a ne odlikuju ga ni druge pisarovinske suglasničke značajke (poput depalatalizacije sonanta *l* i sustavne zamjene zvučnih šumnika bezvučnima u završnome položaju), govori se Šišljavića u konsonantskome pogledu izdvaja kao specifičan u kontekstu svoje pripadnosti vukomeričko-pokupskome dijalektu.

Ogledi rečenica iz građe

Īdēm ōgńą kūrīt.

Īdēmŏ līstą brăt.

Īdēm pąžułą brăt ną komůškę.

Jęř sę săt ōpęt i z ovŭ ženŭ tręću rąstął, ź nŭ imą dvŭ dęčkę.

Ją ję imąm dŏle tąm cĭĕlu vřpu ‘ja ih imam dolje tamo cijelu hrpu’.

Nĭemądu sręćę pri blŏge ‘nemaju sreće pri blagu’.

Pępęł sę ję kŭvął.

Īślŏ sę ję ną Kŭpu, ną nĭcva sę ję prŏłŏ.

Ją sęm źęjęn, dęj mi vodę.

Ōbŏrilą sę gŏdina ‘spustila se kiša’.

Zŭbi mę bŏłę.

Īšłę su krŏvę pŏd bręk ną pąšu ‘išle su krave na obalu na pašu’.

Literatura

- Brabec, Ivan. 1961. Izvještaj o istraživanju govora u Pokuplju. *Ljetopis JAZU*, 65, Zagreb, 321–331.
- Brabec, Ivan. 1966. Sjeveroistočni akavci. *Ljetopis JAZU*, 71, Zagreb, 325–334.
- Brozović, Dalibor; Lisac, Josip. 1981. Začretje. *Fonološki opisi srpskohrvatskih/hrvatskosrpskih, slovenačkih i makedonskih govora obuhvaćenih Opšteslovenskim lingvističkim atlasom*. Ur. Pavle Ivić i dr. Sarajevo: Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, 315–323.
- Ćurković, Dijana; Vukša Nahod, Perina. 2011. Baka i unuk – generacijske razlike u govoru Blatnice Pokupske. *Međimurski filološki dani 1*. Ur. Ante Bežen i Đuro Blažeka. Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 113–121.
- Celinić, Anita. 2020. Kajkavsko narječje / Kajkavian. *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 24, Zagreb, 1–37.
- Galić, Josip; Lisac, Josip. 2017. Kajkavski govori u okolini Jastrebarskoga: Petrovina i Domagović. *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 21, Zagreb, 129–145.
- Gavrilović, Slavko. 1963. Prilog historiji seljačkih nemira u Pokuplju od kraja XVII do kraja XVIII stolecia. *Historijski zbornik*, 16, Zagreb, 57–130.
- Ivšić, Stjepan. 2012. (1936.) Jezik Hrvata kajkavaca. *Pretisak iz Ljetopisa JAZU*, sv. 48 za godinu 1934./35. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti.
- Janjić, Stjepan. 1971. Korablje na rijeci Kupi. *Svjetlo: mjesečnik za društvena pitanja, nauku, kulturu i umjetnost*, 2, Karlovac, 123–130.
- Junković, Zvonimir. 1956. Izvještaj o istraživanju kajkavskoga dijalekta u zagrebačkoj okolini. *Ljetopis JAZU*, 61, Zagreb, 391–395.
- Karlovački leksikon*. 2008. Ur. Ivan Ott. Zagreb: Školska knjiga.
- Kovačec, August. 1989. Četverotonski prozodijski sustav nekih kajkavskih govora. *Govor*, 6/2, Zagreb, 13–27.
- Laszowski, Emilij. 1899. Stara hrvatska županija podgorska. *Rad JAZU*, 138, Zagreb, 1–54.
- Lončarić, Mijo. 1990. Jezični odnosi u karlovačkom Pokuplju i Beloj krajini. *Kaj – jučer i danas*. Ur. Ljiljana Križan. Čakovec: Zrinski, 132–147.
- Lončarić, Mijo. 1996. *Kajkavsko narječje*. Zagreb: Školska knjiga.
- Lončarić, Mijo. 2020. Vukomeričko-pokupski dijalekt. *Dijalekti, jezična povijest i tradicija. Zbornik u čast Josipu Liscu*. Ur. Josip Bratulić, Gordana Čupković i Josip Galić. Zadar – Zagreb: Sveučilište u Zadru – Ogranak Matice hrvatske u Zadru – Matica hrvatska, 451–466.
- Lopašić, Rudolf. 1879. *Karlovac. Poviest i mjestopis grada i okolice*. Zagreb: Naklada Matice hrvatske.
- Lopašić, Rudolf. 1895. *Oko Kupe i Korane*. Zagreb: Matica hrvatska.
- Mihalić, Jana. 2015. *Iz pokupske baštine. Nošnja Rečice, Šišljavića i Skakavca*. Karlovac: Gradski muzej Karlovac.

- Pavličević, Dragutin. 1993. Iz starije prošlosti Okića (povijesni pregled). *Pod Okićem: zavičajna knjiga župa sv. Marije i sv. Martina*. Ur. Dragutin Pavličević. Zagreb: Župa sv. Marije pod Okićem, 103–135.
- Pavličević, Dragutin. 1999. Seljačka buna u Šišljaviću 1867. *Svjetlo: časopis za društvena zbivanja, kulturu i umjetnost*, 3, Karlovac, 104–114.
- Strohal, Rudolf. 1901. Jezične osobine u kotaru karlovačkom. *Rad JAZU*, 146, Zagreb, 78–153; 1902., *Rad JAZU*, 148, Zagreb, 1–50.
- Težak, Stjepko. 1981. Ozaljski govor. *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 5, Zagreb, 203–428.
- Zečević, Vesna. 1995. Glavne značajke pisarovinskoga govora. *Rasprave Zavoda za jezik*, 21, Zagreb, 239–246.
- Zečević, Vesna. *Labor*. Upitnik za hrvatski jezični atlas. U rukopisu.

The Phonology of the Local Dialect of Šišljavić: From the Kajkavian Treasury of Karlovac's Eastern Pokuplje

Summary

The paper presents the results of the research on the phonology of the local dialect of Šišljavić, a village in Karlovac's eastern Pokuplje. According to Ivšić's classification, this dialect belongs to the Turopolje-Posavina group, described by Ivšić as revolutionary in terms of accentuation. Its prosody is, among other things, characterized by the metatony of the neoacute into the long falling accent in the final / only and in most of the non-final syllables (e.g., *lefi*, *mlâtim*), by the retraction (metataxis) of the original neocircumflex (e.g., *pósekel*), and by the retraction of the short accent from the ultima, with the short penultima subsequently lengthened (e.g., *vîno*, *vôda*). The vowel system is principally characterized by the assimilation of yat and schwa, as well as by the existence of different reflections for originally long and subsequently lengthened vowels. Several specific characteristics are singled out with regard to consonantism: the absence of the velar *x*, the presence of the palatal fricative *ś* as well as of the affricate pair *č* and *ć*. These features link this dialect to a series of local Kajkavian dialects of the wider area south of Zagreb on the one hand, and to the nearby dialects of the Plješivica-Ozalj type with similar (or identical) consonant features on the other.

Ključne riječi: vokalizam, konsonantizam, prozodija, istočno karlovačko Pokuplje, Šišljavić

Keywords: vocalism, consonantism, prosody, Karlovac's eastern Pokuplje, Šišljavić

